

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce **Ing. I. Ch.**, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, č. j. 30 Ca 62/2002-14,

t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, č. j. 30 Ca 62/2002-14 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 23. 10. 2001, byl žalobci přiznán od 4. 12. 2000 starobní důchod podle ustanovení § 31 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění a ve smyslu Dohody o sociálním zabezpečení mezi bývalou Československou socialistickou republikou a bývalým Svazem sovětských socialistických republik, a to ve výši 6933 Kč měsíčně s odůvodněním, že výše důchodu se skládá ze základní výměry v částce 1310 Kč měsíčně a procentní výměry, která se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu (dále též jen VPZ), jenž činí 9646 Kč a jeho výše přitom odpovídá osobnímu vyměřovacímu základu 23 954 Kč za roky 1986 – 1999. Za 41 roků pojištění činí procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod 61,50 % VPZ, tj. 5933 Kč měsíčně, která musela být snížena za 863 dnů (chybějících od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku žalobce) o 6 % VPZ, tj. o částku 578 Kč měsíčně. Výše procentní výměry tak činí 5355 Kč měsíčně, která byla zvýšena podle vládního nařízení č. 353/2000 Sb. o 5 % (o 268 Kč) na 5623 Kč měsíčně.

Žalobce podal včas proti tomuto rozhodnutí žalované opravný prostředek, v němž namítal, že při rozhodování mu podle osobního listu důchodového pojištění byla hodnocena

i doba pojištění od 16. 5. 1994 do 30. 6. 1995 s celkovým vyměřovacím základem 167 528 Kč, přičemž z této doby mu za dobu od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995 nebyl hodnocen žádný vyměřovací základ. Žalobce byl přitom zaměstnán u firmy J. spol. s r. o. v J. a podle platového výměru ze dne 10. 5. 1994 měl nárok na měsíční mzdu ve výši 15 000 Kč a měsíční prémii ve výši 10 000 Kč, tj. celkem na 25 000 Kč měsíčně, a to za celou dobu zaměstnání od 16. 5. 1994 do 30. 6. 1995. Uvedená firma mu však v rozporu se zákonem a platným rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 19. 8. 1998 tuto mzdu v plné výši nezaplatila a neodvedla ani příslušnou částku do fondu sociálního pojištění, čímž porušila své povinnosti. Žalovaná mu pak ve svém rozhodnutí nezohlednila uvedenou skutečnost a započítala mu nižší vyměřovací základ, což se promítlo i do výše žalobcova důchodu.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k opravnému prostředku uvedla, že se nebrání započítat žalobci dobu pojištění i od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995, neboť rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 26. 2. 1997, č. j. 1 Ca 481/95-80 bylo určeno, že okamžité zrušení pracovního poměru dané zaměstnavatelem J. spol. s r. o. J. žalobci dopisem ze dne 4. 5. 1995 je neplatné, sporným však zůstává zhodnocení příjmů do vyměřovacího základu žalobce za dobu od 16. 5. 1994 do 30. 6. 1995. Žalovaná zdůraznila, že ani žalobce nepopírá, že částky vyčíslené rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 19. 8. 1998, č. j. 1 C 481/95-127, dosud jeho tehdejší zaměstnavatelská organizace nezaplatila. Přitom podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, je pro účely důchodového pojištění vyměřovacím základem zaměstnance úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na důchodovém pojištění. Takovouto organizací nezúčtované příjmy nelze tudíž do vyměřovacího základu zaměstnance zahrnout, přičemž žalobce neprokázal, že by mu byl zúčtován požadovaný příjem podle § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb. Žalovaná proto navrhovala soudu, aby napadené rozhodnutí potvrdil.

Městský soud v Praze napadeným rozsudkem opravnému prostředku vyhověl, přezkoumávané rozhodnutí žalované ze dne 23. 10. 2001, č. 420 216 158 zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Po provedeném dokazování, zejména osobním listem důchodového pojištění znějícím na jméno žalobce, platovým výměrem firmy J. spol. s r. o. J. ze dne 10. 5. 1994 a spisem Okresního soudu v Semilech, sp. zn. 1 C 481/95, vzal za prokázané, že žalobcův pracovní poměr u uvedené firmy trval od 16. 5. 1994 do 30. 6. 1996 a pro tuto dobu mu náležela měsíční mzda ve výši 15 000 Kč a současně měsíční premie ve výši 10 000 Kč, která „náležela žalobci v plné výši za měsíc, kdy poprvé služebně odjede do Ruské federace a za měsíce následující s tím, že premie jsou splatné ve výplatním termínu za prosinec příslušného roku“. Poukázal na to, že u Okresního soudu v Semilech byl veden spor o neplatnost okamžitého zrušení pracovního poměru žalobce u firmy J. spol. s r. o. Jilemnice, v němž byl žalobce úspěšný, neboť rozsudkem uvedeného soudu ze dne 26. 2. 1997, č. j. 1 C 481/95-57 bylo určeno, že okamžité zrušení pracovního poměru žalobce u uvedené organizace je neplatné a zároveň tímto mezitímním rozsudkem soud rozhodl tak, že nárok žalobce na zaplacení náhrady mzdy je důvodný. Dalším rozsudkem téhož soudu ze dne 19. 8. 1998, č. j. 1 C 481/95-128 byla pak žalované firmě uložena povinnost zaplatit žalobci na mzdových nárocích částku 265 000 Kč s příslušenstvím, přičemž, co do výše 200 000 Kč šlo o rozsudek pro uznání ve smyslu § 153 písm. a) odst. 1 o. s. ř., když tuto povinnost bývalý zaměstnavatel uznal a ve zbytku šlo o meritorní rozhodnutí uvedeného soudu, který dovodil, že kromě nároku na mzdu vyplývající z platového výměru, vznikl žalobci nárok na výplatu premií za 8 měsíců roku 1994 ve výši 80 000 Kč se splatností v lednu 1995 a premií za 6 měsíců roku 1995 ve výši 60 000 Kč

se splatností v lednu 1996. Skutečnost, že prémie byly součástí mzdy, vyplývá podle soudu mj. též z toho, že i z nich bylo vypočteno žalobci odstupné, které mu též uvedeným rozsudkem bylo přiznáno. Mezi účastníky přitom není sporu a vyplývá to též z osobního listu důchodového pojištění žalobce ze dne 9. 10. 2001, že ve vyměřovacím základu pro výpočet starobního důchodu nebyla žalobci zohledněna prémie ve výši 80 000 Kč za 8 měsíců roku 1994 splatná v lednu 1995 a další prémie za 6 měsíců roku 1995 splatná v lednu 1996, jakož i mzda, na kterou vznikl žalobci nárok z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru pro období od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995 ve výši 15 000 Kč měsíčně. Městský soud v Praze dospěl v napadeném rozsudku k závěru, že mzda, na kterou vznikl žalobci nárok podle ustanovení § 101 odst. 1 a 2 zákoníku práce ve výši 15 000 Kč měsíčně pro dobu od 5. 5. do 30. 6. 1995, jakož i prémie za 8 měsíců roku 1994 ve výši 80 000 Kč splatné v lednu 1995 a za 6 měsíců roku 1995 splatné v lednu 1996, na které vznikl žalobci nepochybně nárok, se musí zohlednit při výpočtu osobního vyměřovacího základu, byť zaměstnavatelem nebyly pracovníkovi vyplaceny. Uvedený soud vyslovil názor, že by odporovalo dobrým mravům, pokud by mzda podle ustanovení § 101 odst. 1 a 2 zákoníku práce, na kterou zaměstnanci vůči zaměstnavateli vznikl nárok ve smyslu § 120 a násl. zákoníku práce a kdy tento nárok byl zaměstnanci přiznán dokonce pravomocným rozsudkem soudu, nebyla zohledněna při výpočtu osobního vyměřovacího základu pro výpočet výše procentní výměry starobního důchodu. Podle jeho názoru nelze zaměstnance takto trestat v případě, pokud jeho zaměstnavatel nesplnil zákonné podmínky stanovené mu zákoníkem práce. Městský soud v Praze zavázal žalovanou Českou správu sociálního zabezpečení právním názorem, že při výpočtu osobního vyměřovacího základu žalobce za roky 1986 – 1999 je povinna zohlednit žalobci mzdu a součásti mzdy, na které mu vznikl nárok a to již zmíněné prémie v celkové výši 140 000 Kč a mzdu za období od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995 ve výši 15 000 Kč měsíčně, s tím, že část mzdy za květen roku 1995 již žalobci zohledněna byla, konkrétně za dobu od 1. 5. do 4. 5. 1995.

Proti tomuto rozsudku podala ČSSZ včas odvolání u Vrchního soudu v Praze a v něm vytýkala soudu I. stupně nesprávné právní posouzení věci, pokud dospěl k závěru, že je žalovaná povinná zohlednit při výpočtu osobního vyměřovacího základu pro výpočet výše procentní výměry starobního důchodu žalobce mzdu a součásti mzdy, na které vznikl žalobci nárok a které mu dosud zaměstnavatelská organizace nevyplatila. Žalovaná poukazuje na to, že názor Městského soudu v Praze je v rozporu s ustanovením § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., podle něhož je vyměřovacím základem zaměstnance úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Připouští, že rozsudkem Okresního soudu v Semilech byly žalobci uznány mzdové nároky vůči bývalému zaměstnavateli a tomuto (zaměstnavateli) byla uložena povinnost je žalobci zaplatit. Třebaže žalobci tedy po právu náleží, zaměstnavatel dosud své povinnosti nedostál a soudem stanovené mzdové nároky nebyly bývalým zaměstnavatelem žalobci zúčtovány. Znamená to tedy, že mu nebyl zúčtován úhrn příjmů, který by žalovaná mohla zohlednit při výpočtu osobního vyměřovacího základu. Žalovaná navrhovala zrušení rozsudku Městského soudu v Praze a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odvolacímu Vrchnímu soudu v Praze bylo odvolání žalobce spolu se spisem předloženo Městským soudem v Praze dne 7. 11. 2002. Naposledy uvedený soud přípisem poučil odvolatele podle § 129 odst. 3 soudního řádu správního o nové úpravě správního soudnictví, zejména o tom, že všechna odvolací řízení u vrchních soudů, pokud o nich nebude rozhodnuto do 31. 12. 2002, budou ze zákona zastavena ku dni 1. 3. 2003, přičemž účastník – odvolatel má možnost podat proti rozsudku kasační stížnost nejpozději do 31. 1. 2003.

O kasační stížnosti pak rozhodne Nejvyšší správní soud. Žalovaná (dále též jen stěžovatelka) řídíc se uvedeným poučením podala dne 13. 1. 2003 kasační stížnost, v níž se plně odvolala na důvody uvedené v odvolání proti rozsudku městského soudu, který zaslala Vrchnímu soudu v Praze. Opět vytýkala uvedenému soudu nezákonnost spočívající v nesprávném právním posouzení věci, a to s poukazem na ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, podle kterého je vyměřovacím základem zaměstnance úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Stěžovatelka opět připouští, že výše již citovaným rozsudkem Okresního soudu v Semilech byly žalobci uznány mzdové nároky vůči bývalému zaměstnavateli a tomuto byla uložena povinnost je žalobci zaplatit. Zaměstnavatel však dosud své povinnosti nedostál a okresním soudem uložená částka nebyla žalobci dosud zúčtována. Proto ji stěžovatelka nemohla zohlednit při výpočtu osobního vyměřovacího základu pro výpočet výše procentní výměry starobního důchodu. Stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek ze dne 21. 8. 2002, č. j. 30 Ca 62/2002 zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek i řízení předcházející jeho vydání z hledisek uvedených v ustanovení § 109 s. ř. s. a dospěl k závěru, že je vázán rozsahem a důvodem kasační stížnosti, jímž je tvrzená nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, na něž pamatuje ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen s. ř. s.), když nebylo zjištěno, že by řízení před krajským soudem bylo zatíženo vadami, na něž pamatuje ustanovení § 109 s. ř. s., a které mají za následek možnost odchýlení se kasačního soudu od rozsahu a důvodů podané stížnosti. Nebylo totiž zjištěno, že by přezkoumávané rozhodnutí správního orgánu bylo nicotné, řízení před soudem zmatečné nebo zatížené vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, ani nebylo zjištěno, že by napadené rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou.

Opravným prostředkem ze dne 13. 12. 2001, považovaným podle ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s. od 1. 1. 2003 za správní žalobu, domáhal se žalobce přezkoumání rozhodnutí žalovaného správního orgánu ze dne 23. 10. 2001, jímž mu byl přiznán od 4. 12. 2000 starobní důchod podle ustanovení § 31 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění a ve smyslu Dohody o sociálním zabezpečení mezi bývalou ČSSR a bývalým SSSR, a to ve výši 6933 Kč měsíčně. Základní výměra byla určena částkou 1310 Kč měsíčně, procentní výměra pak částkou 5355 Kč měsíčně, přičemž její výše byla stanovena procentní sazbou z výpočtového základu, který činil 9646 Kč s tím, že jeho výše odpovídá osobnímu vyměřovacímu základu ve výši 23 954 Kč za roky 1986 – 1999. Za 41 roků pojištění tak procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod činí 61,50 % VPZ (5933 Kč), která byla snížena za chybějících 863 dnů pojištění z doby od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku, tj. o 6 % VPZ (578 Kč) na výsledných 5355 Kč měsíčně. Posléze bylo ještě při stanovení procentní výměry důchodu zohledněno zvýšení podle vládního nařízení č. 355/2000 Sb. K rozhodnutí žalovaná přiložila osobní list důchodového pojištění, v němž je uveden přehled dob pojištění žalobce od 1. 9. 1956 (tedy od skončení povinné školní docházky) do 3. 12. 2000 (osobní list byl vystaven dne 9. 10. 2001) z něhož žalobce zjistil, že mu sice do doby pojištění byla zahrnuta celá doba pracovního poměru u firmy J. spol. s r. o. J od 16. 5. 1994 do 30. 6. 1995 (tedy i doba od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995) nicméně do vyměřovacího základu za uvedenou dobu pojištění mu byla započtena jen částka 167 528 Kč,

ačkoliv měl nárok na měsíční mzdu ve výši 15 000 Kč a měsíční prémii ve výši 10 000 Kč za celou dobu zaměstnání. Žalobce poukazoval v tomto směru na pravomocný rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 19. 8. 1998, č. j. 1 C 481/95-127. Z dávkového spisu žalobce vedeného u stěžovatelky však vyplývá, že při vyhotovení osobního listu důchodového pojištění měla stěžovatelka k dispozici jen evidenční list o dobách zaměstnání a výdělků zasláný firmou J. spol. s r. o. J. stěžovatelce dne 5. 4. 1996, podle něhož hrubý výdělek žalobcem dosažený v roce 1994 za 230 dnů pojištění činil 113 182 Kč a hrubý výdělek za rok 1995 při 124 dnech pojištění pak činil 54 346 Kč. Dále měla žalovaná k dispozici též již zmíněné rozsudky Okresního soudu v Semilech, sp. zn. 1 C 481/95, na jejichž základě započítala žalobci další dobu pojištění od 5. 5. 1995 do 30. 6. 1995, neboť bylo pravomocně rozhodnuto, že okamžité zrušení pracovního poměru dané žalobci uvedenou firmou je neplatné. K možnosti zahrnutí náhrady mzdy v souvislosti s neplatným rozvázáním pracovního poměru se stěžovatelka postavila negativně s odůvodněním uvedeným ve vyjádření k žalobě a opakovaně vyjádřeným v odvolání proti napadenému rozsudku Městského soudu v Praze a podané kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud se s právním názorem zaujatým stěžovatelkou o nemožnosti zápočtu náhrady mzdy z neplatného skončení pracovního poměru žalobcem a dalších jinak započitatelných složek patřících do vyměřovacího základu pojištění, ztotožňuje.

Ve smyslu ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb. je výpočtovým základem pro výpočet dávky důchodového pojištění, tedy i starobního důchodu, osobní vyměřovací základ. Osobní vyměřovací základ je podle § 16 téhož zákona měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Tento průměr se vypočte jako součin koeficientu 30,4167 a podílu úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období a počtu kalendářních dnů připadajících na rozhodné období; jsou-li v rozhodném období vyloučené doby (odst. 4 – 6 téhož ustanovení), snižuje se o ně počet kalendářních dnů připadajících na rozhodné období. Vyměřovacím základem pojištěnce za dobu po 31. 12. 1995 je vyměřovací základ pro stanovení pojistného podle zvláštního zákona a za dobu před 1. 1. 1996 hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných před 1. 1. 1996. Jak v roce 1994, tak i v roce 1995 byl vyměřovacím základem zaměstnance úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění, s výjimkou taxativně vyjmenovaných nezapočitatelných příjmů. Do vyměřovacího základu se zahrnovaly i taxativně vymezené příjmy, které byly zaměstnanci zúčtovány organizací anebo malou organizací v souvislosti se zaměstnáním (§ 5 odst. 1 a 2 zákona č. 589/1992 Sb.). Pojem tzv. příjmů zúčtovaných zaměstnanci organizací nebo malou organizací není v předpisech důchodového pojištění výslovně definován. Ze souvislosti právní úpravy je však nepochybné, že pod tímto pojmem je třeba rozumět takové plnění, jehož hodnota je zúčtována organizací anebo malou organizací na příslušném účtu nebo fondu jako náklad nebo úbytek prostředků a které bylo zaměstnanci poskytnuto. Není přitom rozhodující, jakým způsobem bylo toto plnění poskytnuto, zda se jednalo o plnění v peněžní či naturální formě. Jedině takto charakterizované plnění je zúčtovaným příjmem a může se stát vyměřovacím základem pro odvod pojistného.

V projednávané věci je zřejmé, že náhrada mzdy z neplatného skončení pracovního poměru, jejíž součástí jsou též neuhrazené premie, jsou příjmy náležející zaměstnanci v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Nicméně zákonná úprava předpokládá, že aby tyto příjmy mohly být zařazeny do vyměřovacího základu pojištěnce pro výpočet dávky důchodového pojištění, musí jít o příjmy, které byly

zúčtovány organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání eventuelně v souvislosti se zaměstnáním. Mezi účastníky je nesporné, že takto uvedené částky bývalým zaměstnavatelem žalobce zúčtovány nebyly a stěžovatelka neměla tudíž jinou možnost, než je do vyměřovacího základu žalobce pro účely výpočtu procentní výměry jeho starobního důchodu ve smyslu § 16 zákona č. 155/1995 Sb. nezahrnout. Závěr Městského soudu v Praze o rozporu postupu stěžovatelky, která z této zákonné úpravy vycházela, s dobrými mravy, není na místě, neboť rozpor s dobrými mravy je právní kategorií náležející do práva soukromého (občanskoprávního) nikoliv však práva veřejného, zahrnujícího též oblast důchodového pojištění. I když je nutno připustit, že právní vztahy důchodového pojištění se vyznačují určitou hybriditou, což je dáno existencí určitých soukromoprávních a veřejnoprávních aspektů, je třeba v současné době i přes převažující pojistný princip hmotně právní úpravy konstatovat, že tyto vztahy se spíše přiklánějí k úpravě veřejnoprávní, a to mj. s ohledem na procesní úpravu a zejména též, což je pro posouzení dané věci rozhodující, i právní úpravu financování pojištění. I když je nepochybné, že aplikace ustanovení § 16 zákona č. 155/1995 Sb. ve spojení s ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 589/1991 Sb. tak dopadá na žalobce s tvrdostí, kterou zákonodárce zřetelně nezamýšlel, nelze se od zákonné úpravy odchýlit, neboť ta je pro stěžovatelku, jakožto orgán rozhodující o dávkách důchodového pojištění, tedy nositelku pojištění, závazná. Odstraňovat tvrdosti zákona není v její pravomoci a touto pravomocí ostatně není nadán ani soud. Zákon svěřuje tuto pravomoc pouze ministru práce a sociálních věcí České republiky (§ 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb.). Jeho rozhodnutí podle § 106 téhož zákona již přezkumu nepodléhá.

Protože kasační stížnost stěžovatelky v projednávané věci byla shledána důvodnou - tvrzená nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení se ukázala opodstatněnou, nezbylo Nejvyššímu správnímu soudu, než ve smyslu ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušit napadený rozsudek Městského soudu v Praze a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Naposledy uvedený soud je podle § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto zrušovacím rozhodnutí.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne uvedený soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 16. 3. 2004

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu